

Työttömän kuolemasta

Jukka Hankamäki

Sami Pihlström haukkui kirjaani *Työttömän kuolema* (Yliopistopaino 2005) sillä perusteella, että tutkimukselliset lähtökohtani ovat erilaiset kuin hänen omansa (*Tieteessä tapahtuu 7/2005*). Hän vaivautui myös epäilemään vakavissaan, onko Hankamäki ”vakavasti otettava” (s. 66).

Kiinnitin teoksessani huomiota arvotuotannon rakenteisiin suomalaisessa työyhteiskunnassa ja totesin, että suuri osa arvoja tuottavasta toiminnasta on sellaista, jota ei voida organisoida sen enempää palkkatyöksi kuin yrittäjätoiminnaksikaan. Asetuin puolustamaan opiskelijoiden ja tutkijoiden asemaa sekä toivoin työelämän symbioottisten suhteiden ohjautuvan nykyistä enemmän sivistys- ja kulttuurielämän sekä henkisen arvotuotannon suunnalta. Pihlström näyttää myöntävän työyhteiskunnan ongelmia koskevat tarkasteluni relevanteiksi mut-

ta keskittyä kauhistelemaan esittämäni tiedepoliittista kritiikkiä. Onkin selvää, ettei naturalismin läpäisemää systeemiteoreettista ja välineellistä ajattelutapaa saa kyseenalaistaa saati arvostella!

Pihlström pyrkii asettamaan minut akateemiseen paitsioon ja katsoo, että Hankamäki ”diskvalifioi itsensä” ja että ”paluuta ei ole” (s. 67). Tällä tavoin Pihlström koettaa asettaa toiminnalleni koulu ehdot ja todistaa, ettei dialogisen filosofian metodikirjaani (*Dialoginen filosofia*, Yliopistopaino 2003) ainakaan tarvita. Pihlströmin huoli siitä, että kannanottojeni vastaanotto saattaa ”johtaa harhaan tiedepoliittikkaan vaikuttamaan kykeneviä ihmisiä” on varmasti aiheellinen (s. 66). Se saattaa nimittäin vaarantaa analyttisen systeemifilosofian oman valta-aseman, joka on perustunut paljolti sen varaan, että kansainvälisyyden ja analyttisen filosofian universalistiset ihanteet ovat tukeneet toisiaan.

Kansainvälisyydestä on tullut toimintakenttä, joka tukee metodologisesti yksiuolotteisia lähestymistapoja ja kuolettaa helposti pois kotimaisen yhteiskuntakritiikin, jonka toteutumisyhteys on väistämättä oma maamme. Kansainvälisyyttä on käytetty myös näennäisobjektiivisena oikeutuksena virantäyttökongfliktien ratkaisemiseen, vaikka tosiasialla se on suosinut vain tiettyjä tutkimusaiheita ja lähestymistapoja.

*

Mahtoiko Pihlström huomata, mihin oikeastaan vastasin, kun korostin kotimaisen julkaisu-toiminnan tärkeyttä tieteissä? Ei ole pitkäkään aika, kun Pihlström itse kirjoitti erääseen lehteen, että virantäytöissä ei tulisi antaa juuri mitään arvoa suomenkielisille julkaisuille (*Niin & Näin* 1/1997, s. 3). Tässä valossa teokseni lausahdus, että "kansainvälisille julkaisuille ei tulisi antaa suurtakaan arvoa", lienee ymmärrettävä. Kun Pihlström epäilee joidenkin pragmatistien "loukkaantuvan" väitteestäni, jonka mukaan pragmatismissa totuudesta päättäminen luovutetaan enemmistöjen valtaan, ei taaskaan vaivauduta kysymään, kuinka pahasti nämä tietäväiset ovat itse vahingoittaneet omia toimintaedellytyksiäni filosofian laitoksilla, kun mitään tutkimustukea ei tämänkään teokseni kirjoittamiseen myönnetty.

Arvostellessaan pyrkimyksiäni "ilkeiksi" Pihlström tuskin tulee ajatelleeksi, kuinka häijyä ja pahanilkistä hänen oma suhtautumisensa saattaa olla. Hän koettaa vastakohtaistaa näkemyseni Lauri Rauhalan ajatusten kanssa vertaamalla teostani Rauhalan uuteen kirjaan (*Ihminen kulttuurissa*, Yliopistopaino 2005) ja esittämällä siitä muutamia ohdakkeisia kehuja. Tosiasialla minun ja Rauhalan näkemykset ovat täysin sopusoinnussa keskenään.

Pihlströmin tämänhetkessä ohjauksessa emeritusprofessori Rauhala "aloittaisi" filosofian keskittymällä analysoimaan niin sanotun mielen filosofian systeemitoreettisia kysymyksiä. Itse katson, että filosofia alkaa näiden kysymysten ideologisten ja metafyyksisten perusteiden kritikoimisesta, jolloin ollaankin takaisin Rauhalan edustamassa lähtökohdassa. Lauri Rauhala on filosofinurallaan kyennyt ylittämään korkeimman riman, joka filosofille voidaan asettaa, omaehtoisena ja itsenäisen filosofin riman, jota Sami Pihlströmin ei ainakaan vielä ole onnistunut ylittämään.

*

Analyttiset systeemifilosofit katsovat saaneensa aikaan merkittäviä tuloksia kinastellessaan systeemifilosofisista kiistakysymyksistä kansainvälisissä seminaareissa ja kylväessään artikkeleita kansainvälisiin lehtiin, mutta suomalaisen filosofian piirissä heidän panoksensa on jäänyt ole-mattomaksi. Analyttisten systeemifilosofien ja naturalistien mielivalta on johtanut kotimaisen filosofian jopa sisällissodan partaalle.

Pihlströmin tuputtaessa omaa pragmatismiaan ja naturalisoitua transsendentaalifilosofiaansa kaikki ovat varmaan innostuneita, paitsi ne, jotka kysyvät mitä se on. Kyseisistä käh-nöistä poiketen olen itse pitänyt niin eksistenssifilosofioihin kuin analyttiseen systeemifilosofiaanakin liittyviä kysymyksenasetteluja lop-puun käsiteltyinä ja nähnyt, että kiintoisimmat filosofiset aiheet löytyvät jälleen taloudellisia ja poliittisia ongelmia käsittelevän filosofian piiristä. Tässä on motiivi kolmeen viimeisimpään kirjaani, joissa pohdin syitä länsimaisen kulttuurin tragediaan, terrorismiin ja luokkayhteis-kunnan paluuseen.

Väitöskirjani jälkeen julkaisemistani monografitoista, jotka yhteensä kattavat toista tuhatta sivua filosofista tekstiä, olisi ollut oikeudenmukaista myöntää asiaan kuuluvat akateemiset resurssit viran muodossa. Pihlström on omilla puolueellisilla arvioillaan itse ryhtynyt manipuloimaan "tiedepolitiikkaan vaikuttamaan kykeneviä henkilöitä" pilaten edellytyksiäni tieteenharjoittajana.

*

Pihlströmin mukaan olen ollut aktiivisesti "valtakunnanjulkisuudessa" (mitä tuo termi sitten tarkoittaaakin). Itse uskon asian olevan päinvastoin: ajatukseni on vain nostettu marginaalista esille, jolloin mediakin on saanut kauttani mainetta! Vaikka Pihlström moittiikin kirjaa-ni ihanasti, en ymmärrä ristiriitää, joka vallitsee Pihlströmin omien tunnelmaväläysten ja kirjojeni saaman myönteisen julkisuuden välillä.

Uskon, että vapaa viestintä edistää totuuden julkituloa paremmin kuin kahleiden ripustelu. Osi hauska tietää, keitä ovat ne arvostelukyvyttömät, joiden Pihlström katsoo ajalehtivan kirjoitusteni perusteella harhaan. Jos Pihlström olisi vaivautunut lukemaan uusimman teokseni *Filosofia räjähti, tulevaisuus palaa* (Like 2005), hän olisi löytänyt perustelut akateemisen kontrollikoneiston kritiikkiini sieltä.

Pihlströmin vastaväitteistä huolimatta olen todellakin sitä mieltä, että suuri osa maailman

merkittävimmästä filosofiasta on tullut akateemisen yhteisön ulkopuolelta tai elänyt kiistelevässä suhteessa siihen, ajateltakoonpa vaikka Sokrateen keskusteluja tai Spinozan, Sartren ja Kierkegaardin filosofiaa, Heideggerin ajattelua, Nietzscheen lyriikkaa tai Einsteinin suhteellisuusteorioita!

Kun esimerkiksi Leila Haaparanta ihmetteli *niin & näin* -lehdessä 2/2005, miksi kaikki mikä ajatellaan, pitää sanoa ja kaikki mikä sanotaan pitää julkaista painettuna, joudun itse

kysymään, miksi ajatuksiaan ei saisi sanoa. Oltiin hyvä, että byrokraattisesta ja hierarkkisesta tietoisuudesta päästäisiin aitoon ja vapaaseen kommunikaatioon ja että dialogista filosofiaa olisi enemmänkin. Vapauksien vartiointi ei edistä filosofisia artikulaatioresursseja vaan johtaa ennakkosensuuriin ja tyhmistää.

Kirjoittaja on helsinkiläinen filosofian tohtori ja toimii vapaana filosofina ja kirjoittajana.